

Mato ZOVKIĆ

Simpozij bibličara prigodom 90. obljetnice Papinskog Biblijskog Instituta u Rimu

Profesori Papinskog biblijskog instituta u Rimu, pod vodstvom rektora Roberta O'Toola, organizirali su od 6. do 8. svibnja 1999. simpozij prigodom 90. obljetnice osnutka ove postdiplomske katoličke ustanove na kojoj se školuju profesori Svetog Pisma za katoličke teološke fakultete i bogoslovna sjemeništa. Zbog velikog broja prijavljenih sudionika, predavanja i rasprave odvijali su se u velikoj dvorani „Ivan Pavao II.“ dominikanskog sveučilišta „Angelicum“, a prigodna liturgija u crkvi sv. Ignacija. Predsjedatelji pojedinog zasjedanja bili su bivši studenti Instituta koji su sada biskupi u Africi, Aziji, Americi i Europi a raspravom su ravnali sadašnji profesori Instituta. Usljed razgranatosti biblijskih disciplina, na redovnim simpozijima stručnjaci za Novi zavjet i Stari zavjet zboruju odvojeno, ali su ovdje teme bile tako odabrane da budu zanimljive svima.

Prvog dana Mario Liveroni s rimskog sveučilišta „La Sapienza“ govorio je o sadašnjem stanju proučavanja povijesti Izraela, istaknuvši potrebu stalnog i kritičnog uspoređivanja biblijskih podataka s rezultatima izvanbiblijskog povijesnog istraživanja. On je 1988. god. objavio studiju „Stari Istok: povijest, društvo, gospodarstvo“ u kojoj sintetizira podatke profane povijesti važne za razumijevanje biblijskih događaja. Požalio je što još nema arheoloških ili pisanih podataka izvan Biblije za razdoblje Davida i Salomona u Izraelu. Protestantski egzeget Hermann Spieckermann, sa sveučilišta u Hamburgu, govorio je o Božjoj vjernoj ljubav (*hesed*) kao središnjem pojmu starozavjetne teologije. Bavi se istraživanjem psalama i mudrosnih spisa pa je istaknuo da u 54 psalma dolazi po više puta termin i tema Božjeg milosrđa i dobrote, što je uključeno u izrazu *hesed*.

Popodne su tri predavača prikazala preradu tradicije o Melkisedeku unutar Staroga zavjeta, u židovskim tragumima i u kumranskim spisima. Time su osvijetlili kreativno korištenje te tradicije od autora poslanice Hebrejima. Bili su to Joseph Fitzmyer, američki Isusovac, umirovljeni profesor Katoličkog univerziteta Amerike iz Washingtona (poznat po komentarima Lk, Rim, Dj i studijama o aramejskoj pozadini NZ), zatim španjolski egzeget Florentino Garcia

Martinez i irski bibličar Martin McNamara.

Drugi dan doponde bio je posvećen rezultatima istraživanja o povijesnom Isusu. Svećenik newyorške biskupije John Meier, sada profesor na sveučilištu Notre Dame u državi Indiana (koje je kardinalu Puljiću 7. listopada 1998. dodijelilo nagradu za humanitarno zalaganje) poznat je po dva sveska svoje studije u kojima je prikazao Isusovo djetinjstvo i mesijansko djelovanje. Zgusnuo je sadašnje istraživanje povijesnog Isusa u sljedeće točke:

- 1) Ono je postalo internacionalno i interkonfesionalno, jer sada u tom istraživanju sudjeluju Židovi i katolici, dok su koncem prošlog i dvadesetih godina ovog stoljeća to pokretali protestanti;
- 2) Uznapredovali smo u poznavanju židovstva Isusova vremena, a Isus je Židov prvog stoljeća koji je svojim shvaćanjem Božjeg kraljevstva sebe učinio „marginalnim“ za „main stream judaism - glavnu struju židovstva“;
- 3) Novi podaci arheologije i sociologije stavljaju objektivnije Isusa u njegovo vrijeme i društvo; tome osobito pridonosi proučavanje kumranskih spisa;
- 4) Popravljeni su i dopunjeni kriteriji za procjenjivanje povijesnosti pojedine Isusove izreke ili događaja iz Isusova ministrija; tih kriterija ima više i nijedan nije apsolutan nego se dopunjavaju;
- 5) Pozitivnije se vrednuje tradicija o čudesima, jer u ministriju povijesnog Isusa pripadaju i čudesa koja nisu helenističko ukrašavanje;
- 6) Na povijesnog Isusa utjecali su Izaija i Psalmi pa se može i treba govoriti o „true jewishness of Jesus - pravom židovstvu Isusa“, ali se mora dopustiti izvjesna otvorenost za pogane. Isus je „pravi čovjek zato što je pravi Židov“.

Talijanski bibličar Vittorio Fusco, sada ordinarij biskupije Nardo-Gallipoli, prikazao je svoju viziju istraživanja o povijesnom Isusu kao Rabinu i raspetom Mesiji.

Popodne drugog dana bilo je posvećeno odnosu Staroga i Novoga zavjeta. Francuski egzeget Paul Beauchamp govorio je o Isusovu „otvaranju pameti učenicima da razumiju Pisma“ (Lk 24,35), jer je sam Isus otpočeo „čitanje“ svoga života u svjetlu Staroga zavjeta. Prvi propovjednici nastavili su tumačiti SZ pomoću događaja Isusa i smatrali su to zakonitom „egzegezom“, ne pitajući što ti tekstovi znače u povijesnom kontekstu ili za cijeli židovski narod. Kršćani i danas čitaju SZ sa stanovišta utvrđivanja vjere u Isusa Krista, ali povijesno-kritična egzegeza traži poštivanje konteksta i književne vrste. Budući da je Isus iz SZ isčitavao volju Očevu za sebe, kristološko čitanje SZ za kršćane ostaje uvijek dopušteno. U raspravi se oštro postavilo pitanje dijaloga sa Židovima na temelju njihovih i naših svetih knjiga. Stručnjaci su rekli da se možemo susretati na pitanjima jezika i teksta, povijesti Izraela i povijesno-kritičkog čitanja Tore, Proroka i Spisa, ali ne možemo od njih očekivati da u svojim Pismima otkrivaju i prihvaćaju prvenstveno kristološki smisao. Norbert Lohfink, njemački stručnjak za deutreonomističku tradiciju u SZ, govorio je o prikazu Mojsijeve smrti u Pnz 34 kao modelu kanona SZ i NZ. Kao što su za Židove svi drugi spisi komentar Tore, tako bi za kršćane Djela apostolska, poslanice i Otkrivenje trebali biti komentar evanđelja. Zato bi trebalo preurediti lekcionar, kako bi struk-

tura liturgijskog čitanja zornije odražavala strukturu biblijskog kanona.

Romano Penna, talijanski bibličar koji djeluje na Lateranskom sveučilištu u Rimu i piše o povijesti novozavjetnog vremena, govorio je o razlogu i načinu povezanosti NZ sa SZ. Novozavjetni pisci i propovjednici polaze od nove vjere kršćana tražeći za nju podlogu u SZ. Zato što su bili Židovi, svjesni da ne mogu pravo znati kamo idu, ako ne uvide odakle dolaze. Kardinal Martini govorio je na kraju ovog dijela o svome iskustvu čitanja SP zajedno sa Židovima u Milanu. S poštovanjem i ponosom sjetio se svojih profesora na Biblijskom institutu Lyonnetta i Zerwicka, koje je nazvao kritičkom ali i molećom generacijom. Predložio je bibličarima da s kršćanskim pukom Sveto Pismo čitaju, kako bi zajedno „više molili, više vjerovali, više se nadali“.

Ključno predavanje o povijesti Biblijskog instituta od 1909. do 1990. organizatori su povjericili povjesničaru s Gregorijane Giacomu Martina, koji se bavi 19. i 20. st. u Crkvi. On je na temelju arhiva pokazao kako je Institut osnovan te kako su pojedini rektori i profesori bili smjenjivani zbog zakulisnih poteza nekih utjecajnih osoba. Najviše se zadržao na zabrani predavanja profesorima Lyonnetu i Zerwicku od 1961. do 1964. koji su to vrijeme iskoristili da nastavak poniznog proučavanja Riječi Božje.

Od hrvatskih bibličara simpoziju su prisustvovali Aadalbert Rebić iz Zagreba i pisac ovoga prikaza. Ustanovili smo da na Institutu sada studira pet mladih svećenika Hrvata te još dvojica na drugim učilištima u Rimu studiraju biblijsku teologiju. To je ohrabrujući znak da će Crkva u Hrvata imati vrijednih proučavatelja, propovjednika i svjedoka Riječi Božje.